

Observatoriulu ese de doue ori in septimana, mercuria si sambat'a.

#### Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a in lăintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

# OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adon'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adreseate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 61.

Sibiu, 1/13 Augustu 1879.

Anulu II.

## OBSERVATIUNI CRITICE

(J. G. Baritiu)

asupra stărei sociale si economice a romaniloru din Transilvani'a.

### Partea antaiu.

#### Trecutul.

##### I.

Religiunea crestina, care cere ômeni-loru a se iubi intre sine, pretinde fara indoiela că ficare poporu se poseda cele mai bune legi politice si civile.

(Montesquieu: Spiritulu legiloru.)

Pipaindu cine-va pulsulu natiunei nôstre, nu se va indoi unu singuru momentu că elu, dela redesteptarea nôstra incôce, bate cu deplina putere, probandu astfelu că corpulu natiunei este sanetosu. Acela inse, care nu se multumesce numai cu o pipaire fugitiva, ci, asemenea unui medicu conscientiosu, va voi se si numere bataile pulsului, preste scurtu timpu se va poté convinge că ele sunt ne-regulate. Bataile neregulate ale pulsului sunt inse, totu atâtea semne pipaite, carii spunu, că organismulu se afla intr'o stare anormala, cu alte cuvinte, că suferu.

Atuncea inse, candu organismulu fisicu este sanetosu, suferintiele trebuie se provina sau din inriurirea atmosferei in care traiesce, s'eu din aceea a unoru elemente straine, ce s'au stracuratu că paraziti, in organismulu sanetosu si cari incetulu cu incetulu se nisuescu a atacă mai antaiu musculatur'a, dupa aceea tiesetura cea fina a nerviloru, pentru că in fine se ajunga la meduv'a ôseloru. Acêsta este una din legile fundamentale, ce domnescu in lumea organica.

Precum o planta sau unu animalu, astfelu si o natiune intrêga, fiindu compusa din corpuri organice, trebuie că si ea insasi se fia unu corp organicu si că atare supusa legii satorite a naturei.

Este mai pre susu de ori-ce indoiela, că atmosferei sociale in care au respiratu in cursu de secolu corpulu natiunei nôstre, i-au lipsitu nu numai elementele principale, ce conditionedia o esistencia sanetosa, dara au fostu inca infectata prin elementele cele mai straine si eterogene, care contineau in simburulu loru sementi'a cea mai periculosa pentru prosperarea lui.

Intr'adeveru trebuie se ne miramu, cum natiunea nôstra, careia i-a lipsitu din atmosfer'a de viétia factorulu principale, adica drepturile civile si legile politice, si care au trebuit se se lupte neinteruptu in contra elementelor straine, si-a potutu pastră atatu de bine organismulu seu. Fara indoiela, că pentru acêsta fericire avemu se multiamimu

puterei nedesecate de resistentia, ce o pastrédia corpulu natiunei nôstre.

Scimu din istori'a patriei nôstre ce urmari triste a avutu acêsta stare a lucruriloru asupra natiunei nôstre. Ea s'a veditu constrinsa in cursu de secolu a abdice la ori ce progresu de desvoltare si a-si concentră tôte puterile ce'i mai remasesera, pentru că se se conserve. Activitatea ei de mai inainte a fostu intrerupta si o vedemu recadiendu intr'o stare de passivitate, perdiendu-si libertatea individuale in sclavia si umilire. O natiune intrêga devine servitorea unoru cete de privilegiati pentru că mai tardiu se devina vac'a pacienta a catoru-va sute de emigranti din afara, pe care o mulgu in cursu de secolu. Romanulu liberu isi perde pamentulu, isi perde libertatea si este strainu in patri'a sa, pe candu strainii jóca rolulu de indigeni si inca de indigenii domnitori in numele legiloru divine si in acela alu spadei.

O natiune, ce pastrédia in sinulu seu suvenirile poporulu celui mai gigantic si gloriosu ce a esistatu vreodata, o vedemu perdiendu-si chiaru si urmele din istori'a universulu. Redesteptarea ei la anulu 1848 spre o esistencia demna de ea, surprinde pe Europ'a intrêga, fiindu-că ea a fostu uitata cu totulu si de toti. Fara induoiela, cauzele ce au potutu inriuri intr'unu modu astfelu de fatale asupra unei natiuni intregi, trebuie se fia fostu mari si puternice. Din nenorocire inse noi sau că nu amu studiatu acele cauze de locu, sau că ne-amu multumitu numai cu constatarea efectelor manifestate. Scopulu nostru deci va fi de a cercetă si de a analiză acele cauze mai in detaliu si a trage din consecintie, cunoscintie spre delaturarea loru atatu pentru presente, cătu si pentru viitoru. Midilócele inse, ce s'au intrebuintiatu in contra nimicierei si a paralisarii totale a natiunei nôstre, au fostu atata de bine alese si rafinate, in cătu nu potemu merge in analizarea loru, de cătu numai pasu de pasu.

##### II.

Cunóscemu, sau celu puçinu amu auditu cu totii despre acelu numeru destulu de considerabile de ruine ale monumentelor antice, de vase, monete, armature si alte obiecte ale anticitatiei, ce parte se afla pe suprafati'a teritoriului, numitu odinória Daci'a superiôre, parte au fostu desgropate si inprasitate pe la tôte museele Europei. Pentru strainulu caletoru, tôte acele remasitie si fragmente ale unui periodu istoricu de multu trecut, nu au altu interesu, de cătu acela de raritati. Pentru noi inse, ele trebuie se aiba unu interesu cu multu mai mare si mai inportantu, fiindu-că ele sunt

marturi invincibili si necorruptibili ai originei nôstre romane. Afara de acêsta ele stau in raportu si sunt strinsu concrescute cu viétia si prin urmare cu istori'a nôstra.

Pentru noi, aceste suveniri pretiôse, ereditate dela trecutulu nostru, nu potu se aiba numai intesul de raritati espuse prin musee, pentru a satisfacere curiositatea, ci prin contemplarea si studiarea loru trebuie se ne silimu a întielege aceea ce ne spunu si ne revelédia, prin inscriptiunile si formele lor.

Si ce spunu ôre scrutatoriulu aceste ruine de cetati, acele vase, acele armaturi, acele sarcofage, acele monete, acele poduri, acele drumuri si in fine acele obiecte de lusu si de arta descoperite in cursulu aniloru? Ele i spunu totu aceea ce i-au spusu ruinele Romei eterne si ale Atenei, aceea ce i spunu piramidele si ieroglifile Egiptului, adica istori'a unei civilisatiuni apuse, scrisa in piétru si metalu.

Ruinele cetatiloru romane din Daci'a superiôra ne spunu, că ele au fostu edificate si locuite de coloniele lui Traianu. Resturile drumurilor ne spunu, că comerciulu si negotiulu acestoru colonii a fostu mare si vivace, care eră conditionatu printr'o industria si economia de pamentu cătu se poté mai desvoltata si in florita. Armaturile ne spunu, că purtatorii loru erau de o conditiune fisica-martiala si puternici in lupta. Vasele, obiectele de arta si altele ne spunu in fine, că ômenii de pe timpurile acelea cunosceau, simtiau necesitatea si se foloseau de comoditatile unei societati civilisate, gustau chiaru si placerile cele mai rafinate. Cu unu cuventu, aflamu că ele sunt ruinele si remasitiele civilisatiunei colonistiloru romani, adusi in Daci'a.

Că Romanii au fostu elementulu civilisatoriu per excellentiam in Daci'a lui Traianu, o potemu sci si conchide din numerulu celu mare alu monumentelor romane, pe cari, punendu-le in propor-tiune cu cele remase dela Daci, resulta puçinetatea pentru cele din urma.

Constatandu astfelu din ruine si remasitie civilisatiunna romána si convingendu-ne despre gradulu la care ajunsese, se nasce intrebarea: prin cari intempleri a caditu si cari au fostu cauzele decadintiei acestei civilisatiuni atatu de desvoltate si cum s'a potutu nasce in cursu de secolu o lacuna atatu de sinistra si fatale intre civilisatiunea antica si intre starea in care s'a aflatu Romanii pâna la anulu 1848, de candu se datédia redesteptarea lor cá natiune?

## Foisiór'a „Observatoriului“.

### Man'a amputata.

Urmatórea istoriôra de sensatiune, dice „Le Figaro“, formésa actualmente tem'a de conversatiune in salônele din Paris:

Unulu din cei mai renumiti chirurgi din capitala fu opritu intr'o nôpte in midloculu stradei de catre trei barbati, cari ilu rugara a'i insoci indata la o persóna care are neapărata trebuinta de ajutoriulu seu. O trasura stă gat'a si elu fu silitu se se urce intr'ensa si se lase a i-se legă ochii. Dupa unu percursu de cate-va minute trasur'a se opri si cei trei barbati introdusera pe chirurgu intr'o casa care semenă cu unu palatu.

Dupa-ce suira treptele, intrara intr'o camera, unde se află intr'unu patu o juna femeie care plangea. Atunci cei trei barbati scósera fia-care câte unu pistolu si ordonara chirurgulu a ampută man'a stanga a unei femei, amenintandu'lu la din contra cu mórtea. Cu tôte acestea chirurgulu nu s'ar fi induplecatu la acêsta operatiune, deca nu l'ar fi rugatu cu lacrimile in ochi chiaru acea juna femeia, dicendu că prin acêsta o scapă dela mórte. In urm'a acestei staruintie, elu esecuta penibil'a operatiune.

Éta amenuntele acestei misterióse istorii:

Jun'a femeie, Matilda A., eră fiic'a unui generalu francesu, care posedu gloria si onóre, dera avere de locu. Elu eră amicu ducelui N. si amendonu isi jurasera o-diniôra că voru impreună copiii lor. Curendu inse dupa aceea regretara promisiunea ce'i dedesera, de ôrece si junele duce N. eră fara avere.

Tinerii se iubiau inse cu pasiune si spre a 'si

asicură o positiune potrivita in societate, junele barbatu inbracisîa carier'a diplomatica si deveni secretariu alu legatiunii franceze dintr'o capitala departata.

Inainte de plecarea sa, elu puse in degetulu iubitei sale unu inelu si i dise: „Nu uită nici o data că esti logodnic'a mea si ca acêsta mana imi apartine!“

Matilda i jură credintia eterna.

Inse abia plecase ducele si tatalu ei dinpreuna cu ducesa isi pusera tôte silintiele că s'o induplece la o alta casatoria. Tatalu ei i descriu saraci'a sa, grija sa pentru viitoru si i esplică cu vioiciune că nu ilu poté scapă de catu deca se va maritá dupa avutulu comite L., care a cerut'o. Acêsta propunere ii causă multa durere; inse in urm'a urmeloru, invinsa de iubirea fiésca, ea cede cu anima sangeranda si cununi'a se seversu. Ea nu voi inse cu nici unu chipu se 'si puna inelulu in man'a stanga, ci starui se fia pus la cea drépta. Comitele eră gelosu si ceru că tener'a sa socia se i sacrifice inelulu dela man'a stanga; ea i declara inse intr'unu modu categoricu, că ea nu 'lu va scóte nici o data din degetu. Acêsta inpotrivire facu pe comite si mai banuitoru si elu se hotari se observe pe socia sa.

Curendu dupe aceea sosi o scrisóre dela logodniculu Matildei, care nu sciă nimicu de gréu'a jertfa a iubitei sale. Comitele puse man'a pe scrisóre si o deschise. Ducele N. vorbia intr'insa despre iubirea sa si despre sperantiele sale si i aducea a-minte ca mana ei i apartine lui si că peste o luna se va întórce la Paris si o va conduce la altaru.

Cu acêsta scrisóre in mana comitele se duse la jun'a sa nevêsta si i dise cu o liniste si cu o recela estrordinara:

— Sciu acuma totu; tu mi-ai ascunsu adeverulu. Ai juratu că man'a ta nu va apartine de cătu lui. — Pré bine, voiui ingriji că juramentulu teu se fia tñutu.

O luna dupa acêsta sosi in adeveru junele duce, inse plinu de desperare, ca-ci audise intr'aceea de nefericirea sea.

Elu nu se desmetecise inca din starea durerôsa in care ilu pusese acêsta lovitura, candu, a dou'a di chiaru dupa sosirea sa, unu servitoru ceru se'i vorbésca. Acesta fiindu primitu, presinta ducelui o cuthiutia de lemnu de abanosu. Care fu gróz'a sermanului duce, candu, deschidendu caset'a, cari intr'ensa o mana sangeranda de femeie, in alu carei degetu de inelu se află inelulu pe care ilu dedese elu Matildei la plecarea sa! Langa mana eră unu biletu pe care stă scrisu: „Astufelu isi tine juramentulu comites a de L.“

Operatorulu, la care se duse mai tardiu — de ôre-ce cu dreptu cuventu presupunea că numai celu mai dibaciu chirurgu a potutu fi insarcinatu cu acêsta operatiune — ilu consolă.

— Ea n'a suferitu multu, dise elu junelui barbatu; curagiulu ei fu sustinutu de o adeverata insufletire. Dupa ce terminaui operatiunea, ea imi siopti la urechia: „Spune aceluia, caruia apartine acêsta mâna, că anim'a mea o insotiesce.“

Comitele L. parasi Parisulu cu nefericit'a sa socia si se retrase la mosi'a sa.

Ducele N. midloci se fia permutatu in Algeria, pentru că, departe de loculu iubirii si nefericirii sale, se gasésca cu timpulu, care vindeca tôte, uitare si liniste sufletésca. („Romanulu.“)



Pentru a putea răspunde la această întrebare cu toată siguranța posibilă și până la desecarea ei, ne lipsesc încă materialul necesar și studiile istorice. Suntem deci constrinși, basându-ne pe cele câte le scum astăzi, a ne margini numai în schitarea acelor factori, cari au adus civilizațiunea română la decadința totală.

(Va urma.)

### Revista politica.

Sibiu, 12 Augustu st. n. 1879.

Prin mergerea comitului Clam-Martinitz și a dr. Rieger la Viena, acțiunea de înțelegere cu boemii pare a fi ajunsă la un punct decisiv. Dela rezultatul pe care îl vor avea conferințele și negociațiunile politice între cei doi barbați de stat ai boemilor și între ministrul austriac comitele Taaffe, va depinde participarea sau absențarea reprezentanților boemi dela viitoare sesiune a parlamentului austriac. O influență nici decum favorabilă asupra mersului afacerilor de înțelegere, esecitădă și atitudinea siovaților, neleală și nedecisa a polonilor, cari folosinduse de incurcăturile situației și de criza momentană în care se află partidele politice din Austria, se încercă a le exploata pe toate în favorul lor, cautându în modulu acesta a își crea o situație excepțională de hegemonie.

Apropiându-se campania parlamentară, pentru care nemții se prepară din respoteri, comitele Taaffe va trebui să se grabască cu reconstruirea cabinetului și cu acțiunea de înțelegere, pentru că se află în stare a face față și să poată rezista violențelor atacuri și intensivei opozițiuni la care va fi expusă politica sa, îndată în primele ședințe ale noului Reichsrath.

Paralelu cu acțiunea de înțelegere a elementelor negermane din Austria, cu a cărei realizare a fostu înșarcinat comitele Taaffe, decurgu preparativele diplomatice și militare pentru ocuparea sandgiacului Novi-Bazar. Spre acestu scopu a fostu trimis din partea guvernului turcescu Husni pașă la Sereievo, pentru că se se înțeleaga cu autoritățile militare austriace asupra măsurilor ce au a se lua din ambele părți, pentru că acea ocupațiune se se poată face în modu pacificu și fara versare de sânge. Viitoriulu celu mai de aproape ne va arăta, dacă aceia cari nu credu într-o ocupațiune pacifică sunt nicidecum pesimiști incurabili și reu informați, precum le place a îi numi organele oficiale ale comitului Andrassy, ori că optimiștii voru primi și de astădată o desmintire drastică și dureră, precum a fostu aceea din anul trecut cându cu ocuparea Bosniei și a Hertegovinei.

Intrăceea era că din capitala Bosniei sosese fatala știre telegrafică, că în noaptea din 8 spre 9 a. l. c. în Sereievo a izbucnit un focu înfricoșat, care a consumat aproape la 1000 de locuitori omenesci cu totu ce se află în ele, remanendu peste 20,000 locuitori fara adăpost. Între altele foculu a consumat biserică romano-catolică, mai multe moschee turcesci, bazarulu și o multime de magazine private și de ale erariului. În decursulu focului au perit și trei soldați. Telegramele adăogu că: ajutoriu catu se poată de grabnicu este de cea mai mare urgență. Nu a fostu de ajuns cu catastrofa dela Seghedin și cu celelalte calamități elementare, mai trebui să se adauge și incendiarea Sereievului. În preduia pornirii și intrării trupelor austriace pe teritoriulu Novi-Bazarului, arderea capitalei bosniace poată fi considerată că unu semn foarte ominos și fatal.

Prin evacuarea aproape completă a Bulgariei și a Rumeliei orientale de către trupele rusesci, ceea ce astăzi este o faptă împlinită, diplomația europeană a scăpatu de o mare grijă și acum poată se resufla ceva mai liberu, până cându intemplantarea sau vre-unu nou capritiu alu sultanului din Constantinopolu va crea vre-unu nou incidentu surprindătoru, care apoi se o pună érași în mișcare. Capitala Turciei a devenit spaimă și infernul diplomației. Acolo intrigele seraiului, ale pasaliilor și ale diplomației europene oferescu lumei unu spectacolu neplăcutu și îngretositoru. Capriciulu, intrigă și corupțiunea cea mai desfrenată sunt îngropătorii, cari sapa cu unu zel febril mormentulu, în care se va rostogoli ruinatulu și putredulu imperiu otomanu, a cărui regenerare prin sine însuși a devenit o fabulă în care nu mai credu nici însuși fiii lui Mahomed și fataliștii adoratori ai lui Alah.

Cetitorii noștri voru afla la altu locu tectulu notei circulare pe care o a adresat noul ministru de externe alu României d. V. Boerescu, către cabinetele marilor puteri europene în chestiunea emancipării jidanilor.

Despre convorbirea pe care o a avut ministrul român cu comitele Andrassy i se scrie din Viena diariului francez „Temps” următoarele:

„Boerescu a declarat, că guvernulu românesc este aplicat a primi în constituțiunea română în principiu articolulu XLIV alu tratatului dela Berlin, relativu la egală îndreptărire a jidanilor, dară cu condițiune că executarea aceluor prescrieri ale tratatului dela Berlin se află în grija guvernului român. Boerescu se provoacă la împiegurarea, că însuși tratatulu dela Berlin a datu expresiune numai principiulu de egală îndreptărire, dar nu coprinde nici o prescriere, care cu privire la executarea aceluor principiu ar poată fi considerată că deobligătoare pentru guvernulu român, după ce chiaru congresulu dela Berlin a refuzat propunerile plenipotențiarului italianu Launay relative la deslegarea definitivă a cestiunei ebreesci, margininduse numai pre langa stabilirea principiului. Împartirea jidanilor în categorii pe care o ceru puterile, guvernulu român se vede necesitat a o refuza. Naturalizarea jidanilor pe categorii ar presupune unu dreptu alu jidanilor de a cere naturalizarea, ceea ce Români nu o poată considera că unu dreptu ci numai că unu favoru oferit jidanilor. Afară de această categorisarea jidanilor ar oferi foarte multe incurturi.

Comitele Andrassy s'a arătat foarte rezervat; densulu declara, că de ôrice Franci a luat la congresu inițiativă în chestiunea jidanilor, se vede necesitat a lasă și de astădată totu Franciei inițiativă relativu la apretierea propunerilor românesci. Austro-Ungari se va alatură apoi pre langa demersurile pe care le va afla cu cale a le lua Franci. În fine, comitele Andrassy invita pe d. Boerescu, că după ce se va reintorci de pe la celelalte curți érași la Viena se ilu mai cercetede încă-odată.

P. S. Unulu din diarele guvernamentele magiare, organu oficiosu alu comitului Andrassy adică „Pester Lloyd” aduce înportantă, sensațională și de multu așteptată știre, că retragerea comitului Andrassy dela ministeriulu de externe este eminentă. Petrecerea comitului Andrassy la mosi sa dela Terebes ar fi de astădată numai introducerea demisionarei sale definitive. Déjà s'au datu ordinu că palatulu din B.-Pest alu comitului Andrassy se află golitu de chiriasi și, pentru că se se face locu ex-ministrului pentru érnă viitoare. Cădiendu Andrassy este sigură și inevitabilă și caderea lui Tisza.

În Viena se aștepta formarea și denumirea unui ministeriu de coalitiune, éra pentru Ungari a unui ministeriu conservativu sub președinția lui Mailath sau a bar. Sennyey. Mortii calarescu iute! a disu unu poetu germanu.

### Transilvani'a.

Pres. 27/7 1879. Nr. 162.

#### Raportulu comitetului Asociațiunei transilvane despre lucrările sale în anul administrativu 1878/9.

Onorabila adunare generală!

Conformu statutelor și regulamentelor Asociațiunei noastre, comitetulu Dvóstra instituitu de adunarea generală ce s'a ținutu în Blasiu la 5—7 Augustu a. 1877, vine acum în alu doilea an alu funcțiunei sale, a ve prezentă, cu totu respectulu, raportulu despre activitatea și lucrările sale, și rezultatulu lor în anul administrativu 1878/9 ce espiră acum.

O împiegurare, despre care vomu vorbi mai în urma, și care este, ca în cursulu acestui anu nu s'a publicat foia Asociațiunei, nici în formă ei anterioară sub titlulu de „Transilvani'a,” nici în formă său sistemulu de „Annale ale Asociațiunei,” precum se decisesese acestă de adunarea generală din anul trecut, și prin urmăre nici procesele verbale ale comitetului, afară de celu dela 24 Septembrie, și 13 Novembre 1878, nu s'au publicat: această împiegurare, dicemu, ne face, ba ne impune chiar datoriți, de a ve arăta mai pe largu și într'unu modu mai mințiosu, toate acele lucrări ce comitetulu, parte întră executarea concludsiunilor adunării generale din anul trecut, parte întră resolvirea altor afaceri de competență sa le-a îndeplinit în anul budgetariu administrativu 1878/9.

#### I.

Comitetulu în cursulu anului trecut a ținutu 11 ședințe; dintre cari 8 ordinare și 3 estra-ordinare.

Îndată în ședința prima dela 24 Septembrie 1878, constatându-se budgetulu pe anul 1878/9, votatu de adunarea generală dela Simleu, s'au facutu mai antai dispozițiunile pentru împartirea stipendiilor și adjutorielor prevădute în acelu budgetu, deschidându-se concursu și observându usulu și regulă, că acei tineri stipendiști cari n'au absolvit încă cursulu studiilor la cari erau aplicați, și au documentat progresu în studiu și purtare buna morale, se se lasă și mai departe în beneficiulu stipendiulu ce l-au avut.

Asia:

1. Stipendiulu de 70 fl. pentru unu realistu, s'a

lasatu și pe anul scolasticu 1878/9 tinerului Aureliu Popescu, elevu în class'a IV la școlă reală de stat din Deva;

2. Stipendiulu pentru unu comercialistu de 70 fl. s'a lasatu totu pe acelasu anu scolasticu, tinerului Aureliu Bunea, elevu în class'a II la școlă comercială din Brasiovu;

3. Unulu din patru stipendii de câte 60 fl. pentru pedagogi în patria, s'a lasatu tinerului Ioan Sava, elevu în anul alu doilea la institutulu pedagogicu în Sibiu;

4. Stipendiulu de 60 fl. din fundatiunea Doboca pentru unu gimnasistu, s'a lasatu tinerului Ladislau Popu, studentu în class'a VIII la gimnasiulu r. c. din Clusiu;

5. Stipendiulu de 60 fl. din fundatiunea Marinovicu, s'a lasatu tinerului Emiliu Viciu, studentu în class'a V la gimnasiulu r. c. din M. Osiorheiu.

Prin urmăre s'a deschis concursu:

1. la stipendiulu de 400 fl. pentru filosofia său tehnică;

2. la stipendiulu de 60 fl. pentru agronomia;

3. la stipendiulu de 60 fl. din fundatiunea Galliana pentru unu gimnasistu;

4. la trei stipendii de câte 60 fl. pentru pedagogi în patria;

5. la adjutoriulu de 20 fl. din fundatiunea Emiliu Basiota;

6. la adjutoriulu de câte 20 fl. pentru 5 sodali de meserie, și de câte 12 fl. 50 cr. pentru 20 invetiaței la meserii;

7. la patru premii de câte 25 fl. pentru invetiați distinsi în pomaria și gradinaritu.

Acum se ve arătam rezultatulu acestor concursuri:

1. la stipendiulu de 400 fl. pentru filosofia său tehnică au concursu 11 tineri, dintre cari stipendiulu s'a votat în favoarea tinerului Andrei Bersanu din Derstea, ascultatoriu de filosofie în Viena;

2. la stipendiulu de 60 fl. destinat pentru unu elevu de agricultură sau agronomia, au concursu numai doi tineri, dintre cari stipendiulu s'a dat lui Georgiu Negru din Copsia-mare, elevu în class'a II la școlă de agronomia din Mediasiu;

3. la stipendiulu de 60 fl. pentru unu gimnasistu din fundatiunea Galliana au concursu 5 tineri, dintre cari stipendiulu în sensulu litterelor fundationali s'a dat tinerului Valeriu Popu studentu în class'a IV la gimnasiulu din Gherla;

4. la trei stipendii de câte 60 fl. destinate pentru ascultatori de pedagogie în patria, au concursu trei tineri și anume: Ioanu Lapucianu din Grosi, pedagogu în anul II în Gherla; Ioanu Popu Davidu din Scorei, pedagogu în anul II în Blasiu; și Gavrilu Cărligu din Curtiusiu, pedagogu în anul II în Sibiu. Stipendiile s'au votat acestor, intrându ei toate condițiunile concursuali;

5. la adjutoriulu de 20 fl. pentru unu gimnasistu din fundatiunea Emiliu Basiola, au concursu doi tineri, dintre cari adjutoriulu s'a votat tinerului Ioanu Pascu din Rosia-de-munte, studentu în class'a II la gimnasiulu din Blasiu, fiindu-ca acestu concurentu a intrat în toate condițiunile puse de fundatoru;

6. la adjutoriulu de câte 20 fl. pentru 5 sodali de meserii, au concursu 20 tineri, dintre cari adjutoriele s'au votat pentru următorii: a) Ioanu Suciu din Secu, pantofariu în Clusiu; b) Teodoru Popu din Cetate-de-Balta, cordonariu în Brasiovu; c) Nicolau Moisinu mesariu în Selisce; d) Georgiu Bogorinu din Ocna, sodalu de cismaria în Sibiu; e) Ioanu Moldovanu sodalu de pelariu în Abrudu;

7. la 20 de adjutorii de câte 12 fl. 50 cr. destinate pentru invetiaței de meserii au concursu 50 tineri, dintre cari adjutoriele s'au votat pentru următorii: a) Ioanu Zoica invetiațelu de mesariu în Siomcuta-mare; b) Vasile Cristea invetiațelu de pantofariu în Fagarasiu; c) Ioanu Silaghi, invetiațelu de pantofariu totu acolo; d) Moise Buda, invetiațelu de faurariu în Sebisu; e) Alexandru Popu, invetiațelu de mesariu în Brasiovu; f) Ioanu Tiutiuanu, invetiațelu de pantofariu în Brasiovu; g) Alexandru Danciu, invetiațelu de pelariu în Abrudu; h) Ioanu Romanescu, invetiațelu de pantofariu în Sibiu; i) Andronicu Comanu, invetiațelu de croitoriu în Mediasiu; k) Ioanu Baba, invetiațelu de pantofariu în M. Osiorheiu; l) Alexa Comaniciu, invetiațelu de pantofariu în Sighisioara; m) Ciriacu Munteanu, invetiațelu de faurariu în Turda; n) Georgiu Forrasiu, invetiațelu de butariu în Deva; o) Liviu Vezanu, invetiațelu de jocariu în Alba-Iulia; p) Nicolau Stefanu, invetiațelu de templariu în Ibașaleu; q) Camil Petri, tipografistu în Sibiu; r) Stefanu Lesianu și s) Demetriu F. Negru, invetiaței de pantofariu ambii în Clusiu; t) Ioanu Comsia, invetiațelu de ciobotariu în Brasiovu și u) Ioanu Hurubanu, invetiațelu de pantofariu în M. Osiorheiu;

8. la premiile patru de câte 25 fl. pentru invetiați distinsi în instrucțiunea practică a pomaritului și gradinaritului, s'a deschis concursu cu terminu până la ultimă Iunie a. c. 1879. Până la acestu terminu au intrat la comitetu șese concursuri; cari înse nu s'au potut lua încă în examinare, din cauza că chiar în lună subsequentă, Iuliu, comitetulu a fostu preste măsură ocupat cu preparativele pentru adunarea generală, de o parte, și de altă rubrică acestor premii în summa de 100 fl. fiindu votată încă la anul 1877/8, ea se va putea da celor ce merita încă și după închișarea prezentei adunări generale.

Și negresitu că îndată la primă ședință proxima viitoare a comitetului, se voru lua în examinare acele șese petițiuni intrate la concursu, și se va delibera asupra lor.

Din cele dise până acum se vede, că asociațiunea noastră în anul trecut au dat stipendii la 11 tineri, și adjutorie la 26 tineri.

Se vede totu din cele arătate mai în sus, că cei mai mulți tineri au concursu la meserii, și cei mai puțini la pedagogie și la agronomia.



Totodata se constata din cele espuse, că comitetulu au avutu in vedere de a dá adjutoriile destinate pentru tineri aplicati la meserii, la tineri din mai toate partile, sau mai bine, din mai toate orasiile din patria.

— Aci vorbindu despre stipendiuri si despre adjutorie, trebe se adaogemu si se aretamu, că comitetulu a datu unu stipendiu de 70 fl. pentru unu politechnicu, care stipendiu si adjutoriu nu era prevediutu in budgetulu Asociatiunei din anulu trecut. Si anume: stipendiulu de 70 fl. s'a datu din rubric'a spesei neprevedute tinerului Constantinu Boghici elevu in clasa III la scól'a comerciala din Brasiovu; fiindu-că numitul tineru era degiá stipendistulu seu, numai din eróre n'a fostu trecut in budgetulu anului trecut.

Er' adjutoriulu de 50 fl. s'a datu asemenea din rubric'a spesei extraordinari sau neprevedute tinerului Emilianu Popovici technicu in Vien'a, din considerantele că parintii lui au o familia foarte numerosa, in cătu nu le adunje starea materiala pentru a o sustiené, dandu pe unii din fiii sei la scól'a; ér' elevulu Emilianu nu are altu adjutoriu de nicairi, de o parte, ér' de alt'a, elu are o purtare esemplara morala, si au aretatu unu progressu eminentu in sciintiele la cari s'a aplicatu.

Pentru aceste doué positiuni, adeca de 70 fl. si de 50 fl., date preste prevederile budgetului, comitetulu cere aprobarea, séu cumu se dice, bilu de indemnitate dela onorabil'a adunare generala.

In cătu pentru alte adjutorie votate de adunarea generala din anulu trecut, s'a urmatu conformu dispositioniloru budgetarie. Si anume: 1. adjutoriulu de 50 fl. s'a tramisu la reuniunea sodaliloru romani din Clusiu; 2. adjutoriulu de 100 fl. s'a tramisu la scól'a normala romana din Lapusiulu-ungurescu; 3. din adjutoriulu de 400 fl. pentru scólele romane mai serace, 200 fl. s'au datu la dispositiunea consistoriulu archidiece-sanu gr. or. romanu din Sibiu; 100 fl. la ordinariatul metropolitani gr. cath. romanu din Blasiu; si 100 fl. la ordinariatulu diecesanu gr. cath. romanu din Gherl'a.

Cu celelalte apunamente din budgetu, precumu indemnizarea sau remuneratiunea officialiloru, spese de cancelaria, chiria, plat'a scriitoriului si servitoriului, spese pentru sectiunile scientifice etc., s'a urmatu intre marginile summelor votate prin budgetu; si bilantiulu va aretá, unde si la care rubrica s'a facutu economia.

(Va urmá.)

#### Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Resinari, 9 Aug. st. n. Eri dupa prandiu la 6 ore avuramu rar'a fericire de a vedé pe Altetia Sa imperiala archiducele Albrecht in comun'a noastră. Altetia Sa visita mormentulu marelui archiepiscopu si mitropolitu Andreiu baronu de Siaguna, precum si biserica cea mare de aici. Observa progressulu pe carele ilu facu comun'a noastră cu lampele ce se afla in strad'a principala, pentru iluminare nóptea, precum si unele edificii noué care acum 24 ani, cându Altetia Sa onora cu presentia sa pentru prim'a óra comun'a nostra, lipseau. Binevoi mai de parte a întrebá, că cum le mai merge la resinareni cu negociulu lanei si cu economi'a oiloru. Dupa aceea calatori érași inapoi catra Sibiu, lasandu cele mai profunde simtiuri de reverintia in animile noastre.

— p. — b. —

#### Romani'a.

##### Circular'a d-lui ministru de externe V. Boerescu către reprezentantii din strainetate.

Bucuresti, 13 (25) Iuliu 1879.

In urm'a demisiunei cabinetului precedentu Maria Sa Regale a bine voitu a incredintia administratiunea tiei unui ministeriu de fusiune, a carui numire amu avutu onóre a vi-o aduce la cunoscintia prin depesile mele precedente.

Este datori'a mea de a ve aretá in câteva cuvinte politic'a si tint'a care si-a propus-o acestu ministeriu.

Acésta politica si acésta tint'a sunt insemnate in program'a, pe care noulu ministeriu a cetit'o in 11 (23) Iuliu in camere si care se coprinde in urmatóarele:

„Gubernulu nostru crede a corespunde atátu cereriloru diplomatiei europene, cătu si dreptelor ingrijiri ale tiei, daca prin recunoscerea principiului egalei indreptatiri religiose si libertatea cultelor, in ceea ce priveste reviduirea art. 7 — si cu privire la interesele nostre interne — va dá si sprijini o solutiune, care e basata atátu pe principiulu naturalisatiunei individuale, care si esclude ori ce categorii, cătu si pe restrictiuni speciale asupra castigarei de proprietati rurale.“

Reviduirea art. 7 in conformitate cu art. 44 alu tractatului de Berlin e asia dar', aceea ce voiesce se realisedie gubernulu actualu. Acésta este pentru momentu tint'a principala si mai exclusiva, ce s'a propus a urmari.

Program'a lui e bine determinata si fara echivocate. Reviduirea articolulu 7 atinge 2 clase de referentie: referentie de natura internationala, cari resulta din tractatulu de Berlin si coprinde principiile civilisatiunei moderna, referentie de o natura curatu interna, cari resulta numai din in-

teresele curatu nationale si economice ale natiunei romane.

Ceea ce se atinge de primele referentie, gubernulu in program'a lui a repetatu numai insinuarile luate de natiune in modu espresu si solemn, spre a satisface tractatului din Berlin; ceea ce se atinge de elu, nu se póte de cătu insarcina de a indeplini acésta vointia, fara apucaturi, cu franchetia si lealitate. Noi asia dar' ne-amu grabitu a declará cabinetelor prin program'a nostra, că vomu introduce principiulu contienutu in art. 44 alu tractatului de Berlin in dreptulu nostru publicu, ceea ce va se dica, că la reviduirea articolulu 7, ilu vomu introduce in Constitutiunea nostra in form'a hotarita de noi, că adeca diferentia de religione se nu formédie o piedica pentru castigarea si bucurarea de drepturi civile si politice.

Din intercalarea acestui principiu alu dreptului generalu publicu in Constitutiunea nostra va resultá: a) că fiacare Romanu, fia de ori-ce credintia sau de ori-ce confessiune, va avea aceleasi drepturi si va fi supusu acelorasi indatoriri, nu va esista asia dar' nici o escludere prescisa prin vre-o lege, nici o inaptitudine, care se se opuna vr'unui cetatienu romanu, sau unui simplu supusu romanu, pentru religione sa; b) că toti strainii, fara diferentia de nationalitate, fara diferentia de religione, voru fi pusi in Romani'a pe o trépta egala, bine intielesu rezervandu-se avantajele, care se dau unoru straini prin tractate anumite.

Tóte urmarile unui principiu intercalatu in Constitutiune se voru pune in lucrare prin legi organice posterióre si voru causá modificarea tuturor legiloru organice esistente, cari coprinde unele stipulatiuni contrare acestui principiu.

Ceea ce se atinge de libertatea si exercitarea esteriora a tuturor cultelor fara deosebire, ea e dejá introdusa in Constitutiunea nostra (art. 6); nici o lege esistenta nu contine vre-o hotarire contrara.

Vedeti, d-le reprezentantu, că gubernulu prin declararea sa categorica inaintea camerelor, crede a fi pusu capetu ori-carei indoieli in afara. De altcum nimeni in Romani'a nu combate introducerea principiului in dreptulu nostru publicu.

Acum trebe se ve mai vorbescu despre interesele curatu interiore, cari atingu interesele nostre nationale si economice. Noi amu disu in program'a nostra, că in acésta privintia vomu revidui astfelu art. 7, punendu cá basa principiulu naturalisatiunei individuale, eschidiendu ori-ce categorii precum si restrictiunile speciale in privintia castigarei proprietatiloru rurale. Póte fi in acésta solutiune, in modulu si chipulu reviduirei art. 7 ceva anormalu sau ceva contraru principiului de dreptu internationalu prescisu prin art. 44 alu tractatului? Nici de cum.

Naturalisatiunea este o stipulatiune a dreptului internu privatu, care se refere numai la viitoru; ea priveste pre toti strainii, pe toti aceia cari nu sunt cetatieni romani, fara deosebire de religione. De aceea strainii, crestini, ebrei sau mulsulmani potu primi indata naturalisatiunea, cu toate cele coprinse in art. 7 si in legile nostre anterióre. Acestu principiu va fi inserisu in Constitutiunea nostra si va stá in consonantia complecta cu celelalte principii acceptate, că diferentia de credintia nu va mai potea face pe nimeni incapabilu de a castigá si de a se bucurá de drepturi.

Mai remane acum cá acestu principiu inserisu in Constitutiunea nostra numai cá manifestare, se fia in urma regulatu si aplicatu prin o lege speciala asupra naturalisatiunei.

Dar' ni se va dice, de ce se adaoga cuventulu individualu langa cuventulu naturalisatiune?

Respunsulu este de totu simplu: Pentru că naturalisatiunea nici-odata nu e colectiva, fia că va fi vorb'a de o anexiune, chiaru si in acestu casu se va face numai pe bas'a unui principiu că adeca, supusii anectati se voru assimilá pe deplinu cu cetatienii statuluiu cuceritoru. Se va întrebá mai departe, de ce s'a adaosu positiunea fara ori-ce categorii (sans catégories aucunes)? Pentru că, amu potea raspunde, aceste categorii au fostu in casulu acesta cu totulu nefolositoare. Pentru ce se se admita, indata ce legea are valóre numai pentru viitoru si naturalisatiunea se póte face numai individualu si nici decum colectiv, pentru-ce se se admita că o naturalisatiune se póte face prin categorii de ómeni, daca aceste categorii ar fi numai de o natura colectiva.

(Va urmá.)

#### Sciri diverse.

— (Alteti'a Sa imperiala archiducele Albrecht) a plecatu de aicea cu post'a spre

Fagarasiu domineca in 10 l. c. pe la 1 1/2 ore p. m. Vineri dupa amiadi archiducele insocitu de unulu din adjutantii sei s'a dusu la comun'a romanésca Resinari, unde intre altele a visitatu si mormentulu fericitului mitropolitu A. bar. de Siagun'a.

Sciri private ce ne venira dela Bucuresci afirma, că acolo se crede foarte tare, că A. S. Regala principele Carolu va avea o intalnire la resiedintia sa de vara dela Sinaia cu archiducele Albrecht, pentru a carui primire serbatorésca s'ar fi facendu pregatiri mari, demne de eroulu dela Custozza. Nu ne indoimu, că augustulu óspe alu suveranului Romaniloru va remanea pe deplinu multumitu de primirea ce i ce va face pe teritoriulu romanu.

— (Concertu.) Tinerimea studiósá din Varadia va arangea in 18 Augustu st. n. unu concertu inpreunatu cu dantiu in favorulu „Reuniunei de lectura“ din locu dupa program'a urmatóre: 1. „Cuventu de deschidere“ de A. Mihailoviciu technicu a. alu III-le. 2. „Canteculu ginteii latine“ poesia de Alesandri cantatu solo de d-siór'a Mari'a Alesandrescu. 3. „Copil'a romana“ poesia de I. Vulcanu, declam. de d-siór'a Silvia Mihailoviciu. 4. „Limba romana“ poesia de Sionu, cantata de corulu vocalu. 5. „Blastemulu lui Alesandru“ poesie de I. dela Buceci declam. de I. Staia, st. de a. VIII cl. gimn. 6. „Bani si éra bani“ poesia de Jul. Grozescu declamata de Victoru Alesandrescu ascultatoriu la acad. comerc. an. III-le. 7. „Unele trasuri mai momentóse din viati'a Romaniloru antici in raportu cu cea moderna“ operatu compusu si cetitu de N. Jurma stud. in a VI cl. gimn. 8. „Adio la Carpati“ prin corulu vocalu. 9. „Mod'a de acum“ poesie de I. Vulcanu declamata de Romulu Jorgoviciu, stud. de a II cl. gim. 10. „Olteni'a“ prin corulu vocalu. Apoi va urmá dantiu si in pauza se va esecutá joculu „Calusierulu“ si „Batut'a“ prin 12 persóne in costumulu nationalu.

— (Balu academicu.) Studentii naseudeni dela scólele inalte voru arangea unu „balu academicu“, care va avea locu in Naseudu in 18 Augustu 1879 st. n. in localitatile gimnasiului. Venitul curatu este destinatu pentru ajutorarea studentiloru academici romani lipsiti de midilóce. Inceputulu la 8 1/2 ore sér'a. Intrarea de persóna 1 fl. Intrarea de persóna in familia 80 cr. v. a. NB. Ofertele marinimóse se voru cuitá pre cale jurnalistica.

Pentru comitetu:

Presedintele: Steopoe, st. in gim. V. Mihailasiu.

— (Hymen.) D. dr. Emiliu Filipanu, asistente de anatomi'a patologica dela universitatea din Clusiu, in 10 Augustu a. c. si-a serbatu canuni'a sa cu d-siór'a Victori'a Galu, fic'a d-lui Danielu Galu, proprietariu si not. com. in Secuieu, comitatulu Clusiuului.

— (Sciri scolastice din Brasiovu.) Anulu scolaru 1879/80 se incepe la scólele centrale romane din Brasiovu cu 1-a Septembrie 1879 st. v. Parintii, cari dorescu a dá pe copiii lor la aceste scóle, sunt poftiti a se presentá cu fiii sau ficele lor in cancelari'a Directiunei in dilele de 30, 31 Aug., 1, 2 Sept. st. v. la órele 9—12 a. m. Pe langa atestatulu scol. din anulu ultimu scolarii se fia provediuti, cu certificatu de botezu si de altuitu se depuna didactrulu, care pentru gimn. inferioru si scól'a reala este de 4 fl. v. a., éra pentru gimn. superioru si scól'a comerciala de 8 fl. v. a. pe anu. Cei ce se inmatriculédia pentru prim'a data la aceste scóle, mai platescu si 2 fl. pentru primire.

De didactru se scutescu, pe langa carte de pauertate, numai scolarii, cari au avutu in anulu scolasticu ultimu calculu generalu: bine.

— (Sciri scolastice din Blasiu.) Anulu scolasticu venitoriu la scólele romane din Blasiu se va incepe atátu la gimnasiu cătu si la preparandia si norme, in 1-a Septembrie st. n. Inscrierile la gimnasiu se voru incepe in 29 Augustu si se voru continuá in 30 si 31 Augustu, cu care ocasiune se voru tiené si esamenele de repetire, supletórie si de suscepere, — éra Luni in 1 Septembrie dupa s. liturgia si invocarea Spiritului santu se voru incepe prelegerile.

Totu atunci voru fi inscrierile si la preparandia si scólele normale.

Conditiiunile de primire la gimnasiu sunt:

1. Fia-care tineru, ce voiesce a se inscrie, e datori a se infacisiá cu parintele ori tutorulu seu, si a produce testimoniu de pre clasa frecventata in anulu trecut.

2. Scolarii, ce nu au frecventatu scól'a in anulu trecut, au de a'si documentá caus'a remanerei lor dela studiu, si a se supune unui esamenu de suscepere.

3. Ori care scolaru, ce vine pre clasa prima gimnasiale are de a-se supune esamenului de suscepere.

4. Cu ocasiunea inscrierei sunt a se solvi urmatóarele taxe:

Cei ce vinu pre 1-a clasa, si cei dela alte gimnasie 4 fl.

Cei de acolo 2 fl.

Afara de acea cei din I—VI clase gimn. au a



solvî pentru desemnă 50 cr. v. a. si pentru biblioteca (I—VI) câte 20 cr.

Că condițiuni pentru preparandi'a sunt:

1. Fia-care tineru e datoriu a produce testimoniu despre absolvarea clasei a IV-a gimn. Cei ce nu pot produce atări atestate, au a se supune unui esamenu de suscepere.

2. Trebuie se fia inplenitu anulu alu 15-le alu etatei — si

6. Se solvéscă unu didactru de 2 fl. v. a.

— (Influinți'a cantarii asuprasanetatiei.)

„Revist'a medicala din Petersburg“ scrie: „In tómn'a anului 1878 a facutu profesorulu Monassein din Petersburg cercetari asupra a 222 cantareti dela 9—53 de ani. In aceste cercetari a consideratu cu deosebire desvoltarea corpului, estinderea peptului, diferinți'a între acésta si între lungimea corpului, pe urma s'a cercetatu starea pneumatometrica si spiropetrica. Din aceste studii resulta: Circonferinți'a peptului relativa si absoluta este mai mare la cantareti si cresce cu desvoltarea corpului, cu etatea si cu anii câtu a cantatu individulu. Espansiunea peptului, capacitatea vitala a plumanilor este mai mare la cantareti si cresce in modulu aretatu. Pe câtu sunt de dese catharele larinsului pe atátu sunt de rare cele bronchiale. Mortalitatea cantaretiloru, cu deosebire cu phtisis, este mica. Cantarea este unu prophylacticu escelentu pentru phtisici si midiloculu celu mai bunu pentru desvoltarea si intarirea peptului; in privinți'a acésta cantarea trebuie dar' preferita gimnasticeii.“ „Alb. Carp.“

— (Emigrările in Americ'a) nu numai că nu incéta, dar' inca se inmultiescu. Siefulu biuroului de statistica din New-York publica unu conspectu, din care se vede, căti insi au emigratu prin portulu de acolo in Americ'a in lun'a lui Maiu. Conformu acestui conspectu dintre 21,567 caletori 18,109 au fostu emigranti si anume din Engliter'a 2533, din Scoti'a 901, Wales 150, Irlandi'a 3142, din Germani'a cea cu miliardele 4420, din Austri'a 710, Elveti'a 503, Spani'a 51, Itali'a 471, Hollandi'a 151, Belgi'a 22, Russi'a 162, Poloni'a 104, si din Ungari'a 168.

— (Sulimanurile otravitóre.) Consiliulu de higiena si de salubritate publica alu orasiulu Bucuresti dá urmatórele instructiuni asupra dresurilor (sulimanurilor) otravitóre: Unele dresuri albe (sulimanuri) contienu substantie otravitóre. Acele otravuri intra prin piele in sange si producu bóle din cele mai grave, cari se manifesta de multe ori tardiu si cari se vindeca cu atátu mai greu cu câtu otrav'a a fostu aplicata pe fatia unu timpu mai indelungatu. Cele mai periculóse dintre dresurile (sulimanurile) sunt cele cari coprinde plumbu si argintu viu. Ele se confectionédia mai alesu din carbonate de plumbu (stubetu, cerussa) in forma de pulvere si de pomada (alife de stubetu) si din argintu viu tratatu cu apa tare si amestecatu cu bichloruru de mercuriu (saricica). Astfelu si gogonelele pe cari le fabrica unele femei din capitala contienu saricica. Chiar' unele dresuri mai scumpe introduse din strainetate de către unii parfumori coprinde plumbu. Dresurile de plumbu alterédia si obrazulu, sbarcesce pielea, dandu-i o coloratiune albastruia. Cele de argintu viu strica dintii si producu mirosu uritu din gura. Din contra dresurile de amidonu puru, de faina de orezu curata, de bismuth curatu, de creta (tibisir) sunt nevatematóre sanetatiei.

### Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

#### Capitolulu V.

#### Dreptulu de viatia si de mórte.

Se pune intrebarea, cum particularii, cari nu au nici unu dreptu de a dispune de propri'a loru viatia, potu transmite suveranului acelu dreptu pe care ei nu ilu au. Acésta cestiune numai pentru aceea pare ar fi greu de deslegatu, pentru că este pusa reu. Fiacare omu are dreptulu de a riscá propri'a sa viatia pentru de a si-o conservá. S'au disu óre vreodata, că acela care se arunca prin o feréstra, pentru de a scapá de flacarile focului este culpabilu de suicidu? séu inputatu-s'au aceeasi crima aceluia, care au peritu intr'o tempestate de si elu inbarcanduse cunoscea pericolulu?

Contractulu socialu, are de scopu conservarea contractantiloru. Cine voiesce scopulu trebuie se voiesca si midilócele si aceste midilóce sunt inseparabile de óresi-care pericole si chiaru perderi. Cine voiesce a isi conservá viati'a pe comptulu celorulalti, trebuie se fia gat'a a si-o dá si pentru ei in casu de lipsa. Cetatiénulu nu are se mesóre pericolulu la care legea pretinde că se se espuna si candu principele i-au disu: interessulu Statului pretinde că tu se mori, elu trebuie se móra, pentru

că numai sub acésta conditiune au traitu elu până atunci in securitate si viati'a lui nu este numai o binefacere a naturei, ci unu daru conditionatu alu Statului.

Pedéps'a de mórte inpusa criminaliloru póte fi considerata mai totu din acestu punctu de vedere: pentru că se nu cadia victima unui asassinu, cineva consimte se móra, daca ar deveni unu astfelu. In acestu tractatu, departe de a dispune de propri'a sa viatia, cineva nu se cugeta, decâtu a si-o garantá si nu se póte presupune, că vre-unulu din contractanti s'au cugetatu de a se lasá a fi spenzuratu.

Afara de acésta, fiacare facétoru de rele, atacandu dreptulu socialu, se face prin insasi crim'a sa rebelu si tradatoru de patria, violandu legile, elu incéta de a mai fi unu membru alu ei si i declara resbelu. Atunci conservarea Statului este incompatibila cu a sa, unulu din doui trebuie se piéra si candu cineva face că culpabilulu se móra, apoi elu móre nu cá cetatiénu, ci cá inamicu. Procedur'a si sentinți'a sunt probele si declaratiunea, că elu au ruptu tractatulu socialu si prin consecintia, că nu mai este membru alu Statului. Inse fiindu că elu s'au cunoscutu cá astfelu, celu puțin prin domiciliarea sa acolo, elu trebuie delaturatu prin esiliu cá infractoru alu pactului, séu prin mórte, cá inamicu publicu, pentru că unu astfelu de inamicu nu este o persóna morala, ci unu omu si in casulu acesta dreptulu resbelului este de a ucide pe invinsu.

Dara se va dice: condamnarea unui criminalu este unu actu particularu. Fára indoiala; si condamnatiunea acésta nu apartiene suveranului, ci este unu dreptu pe care ilu póte transmite, fara că se ilu póta esercitá elu insusi. Tóte ideile mele se afla in legatura între sine, fara că se le pociu espune pe tóte dintr'odata.

In fine, supliciurile dese sunt totdeauna unu semnu de slabiciune séu lene a guvernului. Nu este nici unulu asia stricatu, pentru că se nu se póta face din elu ceva bunu. Cineva n'are dreptulu de a face se móra, nici chiaru pentru statorirea unui esemplu, de câtu numai pe acela, pe care nu ilu póte conservá fara pericolu.

Cu privire la dreptulu agratiarei séu alu dispensari unui culpabilu de pedéps'a legala si pronuntiata prin judecatoru, apoi acelu dreptu nu apartiene de câtu aceluia, care este mai presusu de judecatoru si de lege, adeca: suveranului, dara si dreptulu seu in materi'a acésta nu este inca destulu de claru si casurile in care póte usá de densulu sunt fórte rare. Intr'unu Statu bine gubernatu se dau puțin pedepse, nu pentru că se acórda prea multe agratiari, ci pentru că sunt puțin criminali: intr'unu Statu ce se afla in decadintia, multimea crimeloru le asigura impunitatea.

Subt republic'a romana, nici senatululu si nici consuli nu s'au incercatu se agratiese, nici poporulu insusi nu o facea, de si elu revocá câteodata propri'a sa sententia. Desele agratiari anuntia, că preste puțin crimele nu voru mai avea lipsa de ele si ori cine póte vedea unde conduce acésta. Dar' simtiu, că ánima mea murmura si imi retiene péna: se lasamu discutarea acestoru cestiuni omului justu, care nu au gresitu nici-odata si care nu au avutu nici-odata lipsa de a fi agratiatu.

### Bibliografia romanésca insocita de scurte recensiuni.

Dintre cartile câte s'au mai tramisu la bibliotec'a Academiei romane, precum arataramu in Nr. 59 alu „Observ.“, unele sunt destinate a intrá si la concursu pentru premiulu Nasturelu-Herescu de 4000 franci si anume:

— Patria si libertate (poesii vechi si noue) de Georgie Cretianu. Bucuresti 1879, formatu 8-vo, pagine 364. Acésta colectiune coprinde poesii lirice, elegiace, fabule si varia. Pretiulu nu ne este cunoscutu, se póte inse afla la librariile de aici si din Bucuresti. De ne va permite spatiulu, vomu reproduce unele bucati in foisióra cá specimine pentru lectorii nostrii.

— Diurpaneu, ultimulu Decebalu alu Daciei. Tragedia in 5 acte de Ioanu N. Sioimescu. Compusa in asia numite versuri albe. Bucuresti 1879. 8-vo mare, pagine 101. Subiectulu este bine alesu; in actiune se afla 14 persóne, la care se adaoga doue preotese, preoti, soldati daci si romani. Meritul acestei opere grele va fi judecatu, cá si alu toturoru celoru intrate la concursu, de către comissiunea academica respectiva. Atata aflamu si noi, că unele scene sunt de tóta frumseti'a. Titulu tragediei se va parea istoriciloru camu singulariu, auctorulu inse ilu esplica in prefatiune. Pretiulu 1 leu n.

— Dramatice, de G. Sionu. Bucuresti 1879. 8-vo mare, pagine 143. Coprinde doue bucati: Candidatu si deputatu, comedia intr'unu actu in versuri, in care jóca: o dama, unu criticastru, unu omu albu, unu omu rosu, unu tieranu (saténu) si auctorulu. A dou'a

este cea cunoscuta până acuma si unoru lectori de dincóce: La Plevn'a, se adaoge inse si recensiunea facuta de dn. I. Ghica, insarcinatu cu acésta in anulu trecut de către societatea academica.

Cine dintre romanii iubitori de poesia nu cúnosce dulcea si simpatich'a musa nationala a lui Sionu? Au nu este ea totu cea de inainte cu 20 si cu 30 de ani, cu acea diferentia numai, că in dilele nóstre avu fericitulur curagi de a ne face cunoscuti in limb'a nóstra cu classicii francesi cá Corneille (Horatiu, tragedia) si Racine (Athalia totu tragedia). Pretiulu 3 lei n.

Ni se spune că si epope'a nationala Negriad' de Ar. Densiusianu (anuntiatu si de noi de doue ori) s'a prezentatu la acelasu concursu, precum si, cá dn. Brandia, intemeitorulu gradinei botanice din capitala, auctorulu alu mai multoru publicatiuni din sfer'a sciintieloru naturali, membru alu Academiei, va presentá: Prodromulu Florei române, unu opu maretiu, in care clasificatiunea e facuta dupa o sisthema noua, ce differe multu de cele cunoscutu până acuma si este cunoscuta in Franci'a. La nomenclaturele scientifiche elinolatine sunt alaturate si cele romanesci, scientifiche si vulgare, luate din gur'a poporului câte numai s'au potutu, pentru-cá dn. Brandia face in totu anulu excursiuni pe vali si munti in diverse parti ale terei; cúnosce si opurile botanice esite in Transilvani'a. Mai multe plante necunoscute până acuma botaniciloru nostrii aflate de auctorulu, sunt descrise la loculu loru. \*)

— Din scrierile posthume a le fericitulur Ioanu Eliadu R., care sunt a se tipari acuma, dupa 8 ani dela mórtea lui, avemu la mana: Brutu, tragedia in cinci acte, prelucrata dupa Voltaire, completatu in actulu alu 5-lea de dn. Gregorie Gelianu. Fiiulu lui Eliadu promite a tipari inca si alte tragedii prelucrate totu dupa Voltaire, adeca: Fanatismulu sau Mahomet, Norma si Prometheus.

— Utilitatea studiiloru neolatine in Romani'a, de profesorulu G. L. Frollo. Prelegere tinuta la facultatea de litere din Bucuresti, in 7 Mai 1878. 2 l. n. Sunt 40 de ani, de candu recensentele acestoru publicatiuni a inceputu si a continuatu a recomandá la tóte ocaziunile mai alesu tinerimei romanesci transilvane si ungurene dela gimnasie si universitati, că se invetie bine celu puțin doue limbi neolatine, italian'a si frances'a, acésta din urma asia, că se o póta si vorbi cum se cade. Scimu bine, câte alte limbi suntemu noi condamnati se invetiamu in acestea, tieri poliglote; scimu inse si atata, că fara ajutorulu limbey francesci sau nici-decum sau fórte anevoia voru fi in stare se'si castige locu in societátile superiori europene, si cá fara acelea limbi este fórte greu a'si perfectioná limb'a propria, a o vorbi si scrie bine si cu elegancia, a scapá de corumpetorii si gretiosii barbarismi, cu carii disgustamu pe ascultatori si lectori.

(Va urmă.)

\*) A se conferi cu acésta lucrare a dlui dr. Brandia si: Enumeratio plantarum phanerogamicarum Districtus quondam Nasodiensis auctore Floriano Porcius. Claudio-poli 1878, anuntiatu de noi alta-data.

### Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

12 Augustu in Sibiiu:

|                                  |                  |           |
|----------------------------------|------------------|-----------|
| Grâu, dupa cualitati . . . . .   | 1 hectolitru fl. | 6.80—7.60 |
| Grâu, amestecatu . . . . .       | 1 „ „            | 5.90—6.50 |
| Secara . . . . .                 | 1 „ „            | 3.40—3.80 |
| Papusiou . . . . .               | 1 „ „            | 4.80—5.20 |
| Ordiu . . . . .                  | 1 „ „            | 3.10      |
| Ovesu . . . . .                  | 1 „ „            | 2.—2.40   |
| Cartofi . . . . .                | 1 „ „            | 1.25      |
| Mazare . . . . .                 | 1 „ „            | 6.—6.50   |
| Linte . . . . .                  | 1 „ „            | 9.—9.50   |
| Fasole . . . . .                 | 1 „ „            | 5.—5.50   |
| Lardu (slanina) . . . . .        | 50 Kilogram.     | 30.—35.—  |
| Untura (unsóre topita) . . . . . | 50 „ „           | 28.—28.50 |
| Carne de vita . . . . .          | 1 „ „            | 40.—42    |
| Oua 10 de . . . . .              | „ „              | —20       |

### Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

9 Augustu.

|                                                                        |               |
|------------------------------------------------------------------------|---------------|
| Obligatiuni rurali din 1864 cu 10% . . . . .                           | 1. 102.1/2 b. |
| Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8% . . . . .                         | „ 104.— „     |
| Obligatiune de imprumutu dominiile din 1871 cu 8% . . . . .            | „ 102.3/8 „   |
| Creditu fonicariu (hipot.) ruralu cu 7% . . . . .                      | „ 97.3/4 „    |
| Creditu fonicariu urbanu (alu capitalei) cu 7% . . . . .               | „ 92.1/2 „    |
| Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8% . . . . .       | „ 101.— „     |
| Fondulu de pensiuni (per 300 l. a.) cu 10% . . . . .                   | „ 184.— „     |
| Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5% . . . . .                  | „ 38.1/4 „    |
| Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6% . . . . .           | „ 98.70 „     |
| Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8% . . . . . | „ 190.— „     |
| Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8% . . . . . | „ 67.— „      |

## Fructificarea depuneriloru.

La institutul subsemnatu se primescu depuneri de capitale spre fructificare cu 5 1/2 % éra sub conditiune de a se anuciá institutului ridicarea depunerii cu 6 luni mai inainte cu 6 %.

Depunerile facute pana astadi cu 6 1/2 % se voru fructificá dela 1 Septembrie 1879 in colo cu 6 %, cu esceptiunea acelor'a, acaroru ridicare este pana astadi anuciata, cá-ci fructificarea acestor'a se continua cu 6 1/2 % pana la dio'a, in care espira terminulu inscien-tiatu. Era depunerile urmate pana astadi cu 6 % dela 1 Septembrie 1879 in colo voru fi supuse conditiunei: de a se anuciá institutului ridicarea loru cu 6 luni inainte.

Sibiiu, in 28 Iuliu 1879.

(83) 3—3

„Albin'a“

Institutu de creditu si de economii.

Tipariulu lui W. Kraft in Sibiiu.